

Samverkan kring barn och unga

Samverkan kan definieras som att *någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra*. Definitionen innebär på individnivå att verksamheter tillför olika perspektiv för att åstadkomma en helhetsbedömning av barnets eller den unges behov och genom att bidra med den egna verksamhetens resurser till en *samlad insats*.

Myndigheter har en allmän lagstadgad skyldighet att samverka med stöd av 6 § förvaltningslagen. De har en särskild skyldighet att samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, vilket regleras i lagstiftningen för polis, förskola och skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Myndigheter ska enligt lagbestämmelserna inte bara samverka med andra myndigheter, utan även med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Regeringen har slagit fast att samverkan kring målgruppen barn och unga behövs på alla samhällsnivåer: nationellt, regionalt och lokalt. Även tidiga insatser bör samordnas. Det finns en lång tradition och ofta goda erfarenheter av samverkan mellan skola, fritid, socialtjänst och polis när det gäller förebyggande arbete i ungdomsmiljöer. Däremot saknas i många kommuner den stabilitet som vore önskvärd.

Vad gäller insatser för barn och ungdomar med stora sammansatta behov behöver ansvarsfördelningen tydliggöras och samordningen förbättras. Samverkan behövs för att undvika att barn och unga med stora behov slussas mellan olika interna och externa verksamheter. Samverkan behövs också för att åstadkomma samtidiga insatser, från olika verksamheter som svarar mot barnet eller den unges behov.

Vägledande principer för samverkan kring enskilda barn och ungdomar, som behöver samordnade insatser:

- Barnets behov står i fokus och insatser "skräddarsys" så långt som möjligt över sektorsgränser för att bilda en helhet.
- Barn respektive ungdomar, föräldrar och nätverk görs delaktiga i sökandet efter hållbara lösningar.
- Arbetet präglas av ett aktivt förhållningssätt, engagemang och hög kompetens.

De yrkeskategorier som berörs av samverkan har olika utbildningsbakgrund och påverkas ibland av konkurrerande teorier och synsätt. Utvecklingen har dock gått mot allt större samsyn i grundläggande teoretiska frågor, ett synsätt där individens problem förklaras utifrån risk- och skyddsfaktorer som finns hos barnet självt, i familjen, i närmiljön och på samhällsnivå. Där det är *samspelet* mellan olika risk- och skyddsfaktorer som avgör risken i varje enskilt fall.

Mål för samverkan

Samverkan är ett bland flera medel för att uppnå ett gemensamt mål. Många forskare pekar på att gemensamma och tydliga mål har betydelse för samverkansprocessen. Samtidigt uppstår ofta behovet av samverkan just till följd av verksameters olika mål, vilket innebär en risk för att organisationerna har olika mål även för samverkan.

Av denna anledning bör de samverkande vara del av ett gemensamt "samhällsuppdrag", där var och ens ansvar är en del av helheten. Samverkan ska präglas av ett konsekvent barnperspektiv (inte verksamhetsperspektiv) och en

övergripande målsättning kan sammanfattas i följande punkter:

- Barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa ska få hjälp *i ett tidigt skede* av en ogynnsam utveckling, på individ- eller gruppnivå.
- Barnet eller den unge ska få stöd och skydd från samhället utifrån en *helhetssyn*.
- Barnet (i vissa fall det ofödda barnet) eller den unge ska vara i fokus.

Samverkan på individnivå ska utgå från huvudprincipen att den som berörs *samtlycker* och är *delaktig* så långt det är möjligt.

Hinder för samverkan

Strukturella och kulturella olikheter avseende kunskaps- och förklaringsmodeller, regelverk och organisatoriska förhållanden kan bli ett hinder för samverkan. Därför bör dessa olikheter i förebyggande syfte identifieras, lyftas fram och diskuteras. Andra hinder som lyfts fram i forskningen är bl.a. oklara mandat, avsaknad av politiska direktiv, oklar ansvarsfördelning, ekonomiska intressen som kolliderar, olika värderingar och olika professionella mål och prioriteringar.

Det kan även förekomma psykologiska faktorer som är hindrande för samverkan, såsom bristande kommunikation, revirbevakande beteende hos chefer och bland professionella, att samverkan inte upplevs som ömsesidigt fördelaktigt och att deltagare är osäkra i sina yrkesroller. Forskning tyder dock på att dessa är underordnade de strukturella och kulturella hindren.

Framgångsfaktorer i samverkan

Forskning och litteratur har framhållit följande faktorer som främjande vid samverkan:

- Aktivt och gränsöverskridande ledarskap.
- Tydlighet och struktur – avseende syfte, målsättning och resultat.
- Samsyn – avseende värderingar, språkbruk, kunskaps- och förklaringsmodeller. Med en gemensam syn på "samhällsuppdraget", på vad som ska utgöra fokus i samverkansarbetet och med tydliga kriterier på vad bl.a. omsorgssvikt är och en likartad syn på när samhället ska ingripa.
- Motivation, förtroende och god kommunikation.
- Samverkanskompetens.

För att kunna vidareutveckla sin samverkan behöver verksamheterna följa upp och utvärdera arbetet. Uppföljning och utvärdering ska efterfrågas kontinuerligt av ledningen, byggas in i de överenskommelser som görs och helst vara gemensam för de samverkande verksamheterna. När man utvärderar effekter är det nödvändigt att ha en gemensam och dokumenterad utgångspunkt. Det betyder att man vid arbetets start lämpligen kartlägger den situation man vill förändra med hjälp av samverkan.

Effekter av samverkan

Det är en utbredd uppfattning bland professionella att samverkan har positiva effekter, när den fungerar väl. Barnen gynnas av att de vuxna i det privata och professionella nätverket samverkar på ett positivt sätt. När lättillgängligare stöd kan erbjudas skapas också en efterfrågan. Konsekvensen blir att behov synliggörs som leder till mer omfattande insatser. Fler personer fångas upp och erbjuds stöd, samtidigt som de samlade resurserna tillvaratas och utnyttjas effektivare.

Källa: Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen & Socialstyrelsen. (2007). *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Västerås: Edita Västra Aros.